

Д. П. Бабарыка^{1,2}, М. У. Смяховіч²

¹Беларуская сельскагаспадарчая бібліятэка імя І. С. Луціновіча

Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Мінск, Беларусь

²Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Мінск, Беларусь

КАДРАВЫ ПАТЭНЦЫЯЛ АГРАРНАЙ НАВУКІ БССР (1965–1980 гг.)

Анотацыя. Вялікую ролю ў развіцці сельскай гаспадаркі рэспублікі адыгрывала аграрная навука. Палітыка кіраўніцтва СССР і БССР была накіравана на стварэнне спрыяльных умоў для дынамічнага прагрэсу ўсіх яе галін. Першачарговая значнасць надавалася ўмацаванню матэрыяльна-тэхнічнай базы навукова-даследчых інстытутаў (НДІ), вырашэнню кадравага пытання, развіццю фундаментальных і прыкладных даследаванняў, закліканых забяспечыць хутчэйшую матэрыялізацыю ідэй у народную гаспадарку. У гэтым працэсе ключавым звязном з’яўлялася дзейнасць супрацоўнікаў навукова-даследчых інстытутаў па ўдасканаленні арганізацыйна-гаспадарчых форм інтэграцыі навукі з аграрнай вытворчасцю. Абпаведна паспяхова сць і вынікова сць справы залежыла ад кадравага складу навуковых устаноў. У артыкуле разглядаецца нарматыўна-прававая база, скіраваная на вырашэнне кадравага пытання, праведзены параўнальны аналіз тэндэнцый развіцця кадравага корпусу НДІ, высветлены напрамкі і ахарактарызаваны вынікі яго дзейнасці.

Ключавыя словы: БССР, заканадаўства, аграрная навука, кадравы корпус, тэндэнцыі развіцця, гаспадарчы механізм, мэтавыя праграмы, навукова-тэхнічны савет.

Для цытавання. Бабарыка, Д. П. Кадравы патэнцыял аграрнай навукі БССР (1965–1980 гг.) / Д. П. Бабарыка, М. У. Смяховіч // Сельское хозяйство Беларуси сквозь призму научных исследований (XIX – начало XXI в.): докл. Междунар. науч. конф., Минск, 23 сент. 2021 г. / Нац. акад. наук Беларуси, Беларус. с.-х. б-ка им. И. С. Луциновича, Ин-т истории ; редкол.: Ю. О. Каракулько (отв. ред.) [и др.]. – Минск, 2021. – С. 181–191.

Д. П. Бабарыка^{1,2}, Н. В. Смяховіч²

¹Белорусская сельскохозяйственная библиотека им. И. С. Луциновича

Национальной академии наук Беларуси, Минск, Беларусь

²Институт истории Национальной академии наук Беларуси, Минск, Беларусь

КАДРОВЫЙ ПОТЕНЦИАЛ АГРАРНОЙ НАУКИ БССР (1965–1980 гг.)

Аннотация. Большую роль в развитии сельского хозяйства республики играла аграрная наука. Политика руководства СССР и БССР была нацелена на создание благоприятных условий для динамичного прогресса всех ее отраслей. Первоочередное значение придавалась укреплению материально-технической базы научно-исследовательских учреждений (НИИ), решению кадрового вопроса, опережающему развитию фундаментальных и прикладных исследований, призванных обеспечить быстрейшую материализацию идей в народное хозяйство. В этом процессе ключевым звеном являлась деятельность сотрудников НИИ по совершенствованию организационно-хозяйственных форм интеграции науки с аграрным производством. Успех и результативность дела зависели от кадрового состава научных учреждений. В статье рассматривается нормативно-правовая база, направленная на решение кадрового вопроса, проведен сравнительный анализ тенденций развития кадрового корпуса НИИ, выявлены направления и характеризуются итоги его деятельности.

Ключевые слова: БССР, законодательство, аграрная наука, кадровый корпус, тенденции развития, хозяйственный механизм, целевые программы, научно-технический совет.

Dzmitry P. Babaryka^{1,2}, Nikalay V. Smekhovich²

¹I. S. Lupinovich Belarus Agricultural Library of the National Academy of Sciences of Belarus, Minsk, Belarus

²The Institute of History of the National Academy of Sciences of Belarus, Minsk, Belarus

HUMAN RESOURCES IN AGRICULTURAL SCIENCE OF THE BSSR (1965–1980)

Abstract. Agricultural science played an important role in the development of economy of the republic. The leadership policy of the USSR and the BSSR was aimed at creating favorable conditions for the dynamic progress of all its branches. The paramount importance was given to strengthening the material and technical infrastructure of research institutes, solutions to personnel issues, advanced development of fundamental and applied research designed to ensure the fastest implementation of ideas in the national economy. In this process, the activities of the employees of research institutes became the crucial link in improvement of organizational and economic forms of integrating science with agricultural production. Their success and effectiveness depended on the staff of research institutes. The article considers the legal and regulatory basis aimed at solution of the personnel issue; a comparative analysis of trends in the development of the personnel of research institutes; directions of their activities are identified and the results are characterized.

Keywords: BSSR, legislation, agrarian science, personnel, development trends, economic mechanism, targeted programmes, council for science and technology.

For citation. Babaryka D. P., Smekhovich N. V. Human resources in agricultural science of the BSSR (1965–1980). Agriculture of Belarus through the prism of scientific research (XIX – early XXI century): proceedings of the International scientific conference, Minsk, September 23, 2021. Minsk, 2021, pp. 181–191 (in Belarusian).

Кадравы патэнцыял аграрнай навукі Савецкай Беларусі з’яўляўся адным з рашаючых фактараў, які забяспечваў развіццё сельскай гаспадаркі рэспублікі. У айчыннай гістарыяграфіі шмат у чым вывучана становішча, якое складвалася ў галіне падрыхтоўкі навуковых кадраў увогуле. Што датычыць пытання фарміравання кадравага патэнцыялу аграрнай навукі ў перыяд з 1965 па 1980 гг., яно чакае свайго вырашэння, што абумоўлівае навуковую актуальнасць прадмета даследавання.

Нарматыўна-прававая база кадравай справы. Партыйна-дзяржаўным краўніцтвам СССР і БССР вырашэнню кадравага пытання аграрнай навукі надавалася вялікая ўвага. З гэтай нагоды прымаліся дырэктывы з’ездаў і пленумаў КПСС–КПБ, саюзныя і рэспубліканскія партыйна-ўрадавыя пастановы. У кастрычніку 1968 г. пленум ЦК КПСС разглядзеў пытанне «Аб ходзе выканання рашэнняў ХХІІІ з’езда КПСС па пытаннях сельскай гаспадаркі» [1, с. 361–362]. У лютым 1969 г. была прынята пастанова ЦК КПБ «Аб мерах па далейшаму паляпшэнню навукова-даследчых работ у галіне сельскай гаспадаркі». У маі 1970 г. бюро ЦК КПБ заслухала справаздачу дырэкцыі БелНДІ пладаводства па ўкараненні дасягненняў навукі ў аграрную вытворчасць [2, с. 48–49]. У рэзалюцыі, прынятай ХХІV з’ездам КПСС, засяроджвалася ўвага навукова-даследчых арганізацый на вырашэнні праблемы падрыхтоўкі працоўных рэсурсаў [3, с. 69]. Кадравае пытанне было прадметам снежаньскай 1976 г. пастановы ЦК КПБ і СМ БССР аб мерах па ўдасканаленні планавання навукова-даследчай працы і паскарэнні ўкаранення вынікаў навуковых распрацовак у вытворчасць [2, с. 49]. Невыпадкова гэтае пытанне разглядалася і абмяркоўвалася на ліпеньскім 1978 г. пленуме ЦК КПСС, іншых партыйных форумах. Час ішоў, аднак істотных зрухаў ва ўздыме сельскагаспадарчай вытворчасці не назіралася. Таму дзяржаве

прышлося пайсці на прыняцце Харчовай праграмы СССР на майскім 1982 г. пленуме ЦК КПСС.

Кадровы корпус аграрнай навукі: тэндэнцыі развіцця. Аналіз гістарычных фактаў, падзей і з’яў, якія знайшлі адлюстраванне ў справаздачах аграрных навукова-даследчых інстытутаў і іншых дакументальных крыніцах, дае магчымасць выявіць і ахарактарызаваць асноўныя тэндэнцыі, уласцівыя працэсу эвалюцыі кадравага патэнцыялу беларускай аграрнай навукі. Змены, якія адбываліся ў гэтай галіне навуковых ведаў, можна прасачыць шляхам вывучэння статыстычных даных. Па звестках архіўных матэрыялаў у 1965 г. у БССР налічвалася 8 НДІ, 5 абласных сельскагаспадарчых вопытных станцый, 4 сельскагаспадарчыя вышэйшыя навучальныя ўстановы (ВНУ). У гэтых арганізацыях працавала 1385 супрацоўнікаў НДІ і вопытных станцый (у тым ліку 24 доктара і 266 кандыдатаў навук), паводле дзяржаўнага плана яны распрацоўвалі 23 праблемы, якія былі аб’яднаныя ў 126 тэм, з іх 61 тэма агульнасаюзнага плана [4, арк. 2–3].

Паводле справаздачы Мінсельгаса БССР «Аб асноўных выніках навукова-даследчых работ па сельскай гаспадарцы» ў 1966 г. у навуковых установах Мінсельгаса БССР працавала 1520 супрацоўнікаў, у тым ліку 25 дактароў і 320 кандыдатаў навук, у аспірантуру сельскагаспадарчых НДІ паступіла 108 чалавек, было абаронена 3 доктарскіх і 40 кандыдацкіх дысертацый [5, арк. 373]. Паводле «Прапаноў СМ БССР па ўдасканаленні сеткі навукова-даследчых устаноў Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР», накіраваных намесніку Міністра сельскай гаспадаркі СССР Г. Вераб’ёву 30 снежня 1966 г., у НДІ глебазнаўства (з 11.02.1966 БелНІІ аграхіміі і глебазнаўства) ў 1966 г. працавала 177 чалавек, у тым ліку 91 навуковы супрацоўнік, з іх 30 кандыдатаў і дактароў навук. У НДІ жывёлагадоўлі ў гэты час працавала 266 чалавек, у тым ліку 125 навукоўцаў, з якіх 37 былі кандыдатамі і дактарамі навук. У БелНДІ эканомікі і арганізацыі сельскагаспадарчай вытворчасці налічвалася 117 чалавек, з іх 86 былі навуковымі супрацоўнікамі, 32 з іх мелі ступені кандыдата і

доктара навук. У Цэнтральным НДІ механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі Нечарназёмнай зоны СССР працаваў 661 чалавек, у тым ліку 517 навуковых супрацоўнікаў, у іх складзе 5 дактароў і 32 кандыдата навук. У БелНДІ ветэрынарыі працавала 136 чалавек, у тым ліку навукоўцаў – 51 чалавек, у іх складзе дактароў навук – 5, кандыдатаў навук – 22. У БелНДІ земляробства працавала 329 чалавек, з якіх 240 былі навукоўцамі, у іх складзе 5 супрацоўнікаў мелі ступень доктара і 43 супрацоўніка былі кандыдамі сельскагаспадарчых навук [6, арк. 356–371].

У «Дакладной запісцы», накіраванай дырэктарам НДІ пладаводства Старшыні СМ БССР Ц. Кісялёву 13 чэрвеня 1966 г., у гэтым інстытуце налічвалася 304 супрацоўніка, у тым ліку 144 навукоўца, у іх складзе было 7 дактароў і 36 кандыдатаў навук. У параўнанні з 1959 г. кадравы патэнцыял інстытута павялічыўся па дактарах навук у 6 разоў, кандыдатах навук – у 4 разы. На 1 студзеня 1967 г. у інстытуце працавала – акадэмікаў – 1, членаў-карэспандэнтаў – 1, 7 дактароў сельскагаспадарчых навук, 36 кандыдатаў навук, два Героі Сацыялістычнай Працы – П. Альсмік, Т. Шкурко, адзін заслужаны дзеяч навукі БССР, 46 старшых навуковых супрацоўнікаў. Па свайму кадраваму патэнцыялу гэта быў адзін з лепшых НДІ рэспублікі, у якім (з улікам супрацоўнікаў, якія працавалі ў складзе калектываў эксперыментальных баз гэтага інстытута), налічвалася 835 чалавек, у тым ліку 19 дактароў і 107 кандыдатаў навук [6, арк. 184–186].

У 1971–1975 гг. кадравы патэнцыял сельскагаспадарчых НДІ і ВНУ значна ўзмацніўся У 1970-я гады ў рэспубліцы пачалі працу 2 навукова-даследчыя інстытуты: БелНДІ абароны раслін (1971 г.), Беларускае дзяржаўнае праектна-тэхналагічнае інстытут Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР (Белгіпрасельгас, 1975 г.) [7, с. 192–193].

У пачатку 1971 г. у БССР у галіне сельскагаспадарчых і ветэрынарных навук было занята 1621 чал., з іх 50 дактароў і 571 кандыдат навук, а ў 1975 г. тут працавала 1792 чал. (у параўнанні

з 1965 г. павялічэнне складала 29,3%), з іх 51 доктар (у параўнанні з 1965 г. павялічылася ў 2 разы) і 816 кандыдатаў навук (у параўнанні з 1965 г. павялічылася больш чым у 3 разы) [8, с. 36]. У сярэдзіне 1970-х гг. у БССР пачалі працу навукова-вытворчыя аб'яднанні: «Белплемаб'яднанне», «Белнасенбульба», Белсельгасхімія, Белсемтраваб'яднанне і Навукова-эканамічнае аб'яднанне «Ніва» [7, с. 196]. Паводле «Справаздачы Інстытута земляробства аб навукова-даследчай працы, прапагандзе і ўкараненні дасягненняў навукі ў сельскагаспадарчую вытворчасць за 1976 г.» у аддзелах і лабараторыях гэтага НДІ працавала 590 супрацоўнікаў, з іх 110 кандыдатаў, 6 дактароў навук і адзін член-карэспандэнт АН БССР, праводзіліся даследаванні па 3 праблемах дзяржаўнага і 16 заданнях ведамаснага планаў, якія аб'ядноўваў 24 тэмы [9, арк. 1–2]. Паводле такой жа справаздачы БелНДІ жывёлагадоўлі ў 1976 г. у інстытуце працавала 344 супрацоўніка, у тым ліку адзін акадэмік, 5 дактароў і 108 кандыдатаў навук, яны распрацоўвалі 4 праблемы, якія складаліся з 26 тэм і 61 тэматычнага раздзела [10, арк. 1]. У 1980 г. у БССР даследаванні сельскагаспадарчай праблематыкі ажыццяўлялі ўжо 14 навукова-даследчых інстытутаў, 4 сельскагаспадарчыя ВНУ, 6 абласных і 5 галіновых сельскагаспадарчых станцый. Агульная колькасць навуковых, навукова-педагагічных спецыялістаў толькі ў сістэме Мінсельгаса БССР складала 4200 чалавек, у тым ліку 31 доктар і 476 кандыдатаў навук. Усяго да распрацоўкі сельскагаспадарчай праблематыкі ў БССР на гэты час мелі дачыненне 75 дактароў і 1400 кандыдатаў навук (у параўнанні з 1965 г. колькасць навукоўцаў павялічылася ў 3–5 разоў [7, с. 192–193].

Дзейнасць супрацоўнікаў даследчыцкіх інстытутаў. Мэтавыя праграмы, практычна-эксперыментальная праверка вынікаў даследавання. Працоўная дзейнасць навукова-даследчых інстытутаў была арганізавана ў двух накірунках. Першы быў звязаны з неабходнасцю распрацоўкі фундаментальных пытанняў, што стварала базу для перспектыўнага развіцця розных галін аграрнай навукі. Другі

кірунак – навукова-практычны – быў нацэлены на ўкараненне вынікаў навуковых даследаванняў у аграрную вытворчасць, што забяспечвала далейшае развіццё сельскай гаспадаркі рэспублікі. Менавіта ад арганізацыі працы ў другім кірунку ўладамі рэспублікі ацэньвалася эфектыўнасць працоўнай дзейнасці кадравыя патэнцыялы аграрнай навукі. Дзеля гэтага быў створаны пэўны гаспадарчы механізм: распрацоўваліся і прымаліся мэтавыя праграмы, праводзілася эксперыментальная праверка вынікаў даследавання, ажыццяўляўся разлік эканамічнай неабходнасці і гаспадарчай эфектыўнасці распрацовак, працаваў навукова-тэхнічны савет Мінсельгаса БССР і інш.

Цэнтральным звяном гэтага механізму быў навукова-тэхнічны савет Мінсельгаса БССР. У снежні 1965 г. адбыліся пасяджэнні гэтага савета, на якіх разглядаліся пытанні па выканні планаў навуковых даследаванняў, укараненні і асноўных выніках працы НДІ механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі Нечарназёмнай зоны СССР за 1965 г. і эксперыментальнай базы БелНДІ жывёлагадоўлі за гэты ж час. У пастанове па першым пытанні адзначалася, што НДІ механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі Нечарназёмнай зоны СССР былі распрацаваны тэхналогіі і сістэмы машын для механізацыі жывёлагадоўчых і птушкагадоўчых фермаў [11, арк. 178–179]. Разам з тым, была звернута ўвага і на істотныя недахопы. Па асобных тэмах навукоўцы не атрымалі вынікаў. Гэта тычылася тэмы «Распрацоўка матэрыяльнага стымулявання эфектыўнага выкарыстання сельскагаспадарчай тэхнікі ў калгасах і саўгасах» і тэмы па распрацоўцы сродкаў механізацыі для ўборкі саломы. Некаторыя тэмы былі выкананы на нізкім навукова-тэарэтычным узроўні і не адпавядалі крытэрыю фундаментальнасці [11, арк. 180–181].

Значную ўвагу крытэрыю фундаментальнасці надавалі навукоўцы БелНДІ жывёлагадоўлі, што адбівалася на выніках працы. Калектывам гэтага інстытута былі падрыхтаваны матэрыялы для публікацыі манаграфіі па вырошчванні чорнарабой пароды беларускіх свінняў. Актуальнасцю і

запатрабаванасцю вызначаліся распрацоўкі па спецыялізацыі жывёлагадоўлі, сістэмах вядзення свінаводства, авечкагадоўлі і птушкагадоўлі, гэтыя распрацоўкі былі прынятыя да ўкаранення ў 48 гаспадарках рэспублікі [11, арк. 251–254]. Адным з лідараў аграрнай навукі БССР з’яўляўся БелНДІ эканомікі і арганізацыі сельскагаспадарчай вытворчасці. У пастанове навукова-тэхнічнага савета Мінсельгаса БССР ад 21 снежня 1965 г. адзначалася, што гэтым інстытутам распрацаваны рэкамендацыі па паляпшэнні аплаты працы, матэрыяльнаму стымуляванню калгаснікаў, пераводзе калгасаў на грашовую аплату працы, перададзены гаспадаркам нормы выпрацоўкі па 574 найменнях работ [11, арк. 258–261]. Былі і недахопы. У пастанове канстатавалася, што распрацоўкі па тэме “Шляхі павышэння прадукцыйнасці працы ў калгасах і саўгасах” выкананы на нізкім навуковым узроўні.

Праблема навуковага ўзроўню была прадметам абмеркавання на пасяджэнні калегіі Міністэрства сельскай гаспадаркі СССР, па выніках якой 7 лютага 1966 г. быў выданы загад аб выніках праверкі стану навукова-даследчай працы ў казахскім навукова-даследчым інстытуце земляробства імя В. Вільямса і казахскаму НДІ жывёлагадоўлі. Калегія канстатавала «нездавальняючы стан з распрацоўкай методык і нізкі ўзровень навуковых работ», якія выконваліся супрацоўнікамі гэтых казахскіх інстытутаў, а ў п. 2 загадвалася: «Міністэрствам сельскай гаспадаркі саюзных рэспублік не прымаць да разгляду тыя прапановы і рэкамендацыі для ўкаранення ў сельскагаспадарчую вытворчасць, якія не маюць дастатковага эканамічнага абгрунтавання і не прайшлі праверкі ва ўмовах вытворчасці» [6, арк. 45].

Гэтая праблематыка знаходзілася ў цэнтры ўвагі беларускіх НДІ. У 1966 г., улічваючы эканамічную абгрунтаванасць, да ўкаранення ў калгасах і саўгасах СССР (паводле прапаноў Мінсельгаса БССР), былі рэкамендаваны распрацоўкі па высокапрадукцыйных сартах бульбы: «Тэмп», «Разварысты», «Кандыдат», новых тэхналогіях яе вырошчвання (БелНДІ пладаводства) [4, арк. 109; 6, арк. 35], новых высокапрадукцыйных сартах азімай і яравой пшаніцы для тарфяна-балотных глебаў, агра-тэхніцы вырошчвання цукровых

буракоў на тарфяных глебах (БелНДІ меліярацыі) [6, арк. 35] і шмат іншых. Усе прапанаваныя да ўкаранення распрацоўкі прайшлі вытворчую апрацыю, па выніках даследаванняў былі падрыхтаваны да друку навуковыя манаграфіі. Да прыкладу, манаграфія па агратэхніцы вырошчвання сельскагаспадарчых культур на балотных глебах выйшла з друку ў 1963 г., а ў 1966 г. было прапанавана распаўсюдзіць беларускі вопыт па ўсіх гаспадарках Савецкага Саюза, дзеля чаго апублікаваць манаграфію па агратэхніцы вырошчвання сельскагаспадарчых культур на тарфяных глебах [6, арк. 303–304]. Па інфармацыі Міністра сельскай гаспадаркі БССР С. Скарапанава навукоўцы БелНДІ жывёлагадоўлі па выніках навуковых даследаванняў, якія былі праведзены ў 1960–1965 гг., апублікавалі 46 манаграфій, кніжак і брашур, агульным аб’ёмам 225 друкаваных аркушаў. На аснове распрацовак гэтага інстытута ў рэспубліцы была створана прамысловасць па вытворчасці кармавых антыбіётыкаў [6, арк. 314].

Аналіз апублікаваных дакументаў: дырэктыў з’ездаў і пленумаў КПСС-КПБ, сумесных пастаноў ЦК КПСС і СМ СССР, ЦК КПБ і СМ БССР, матэрыялаў, якія захоўваюцца ў фондах Нацыянальнага архіву Рэспублікі Беларусь (пастаноў калегіі і загадаў па Міністэрству сельскай гаспадаркі СССР, Мінсельгасу БССР, пастаноў, справаздач, разлікаў, планаў навукова-тэхнічных саветаў і іх секцый, справаздач, дакладных запісак кіраўніцтва НДІ, статыстычных матэрыялаў, іншай дакументацыі) дае магчымасць зрабіць выснову, што на працягу ўсяго даследуемага перыяду адным з ключавых кірункаў дзейнасці кадравага патэнцыялу аграрнай навукі БССР было вырашэнне праблемы ўмацавання сувязі НДІ з вытворчасцю. Асноўным шляхам дасягнення гэтай мэты з’яўлялася прыярытэтная распрацоўка праблематыкі прыкладнога характару.

Як ужо адзначалася, распрацоўка аграрнымі НДІ і ВНУ навуковай праблематыкі ажыццяўлялася ў межах выканання мэтавых праграм рознай намінацыі. Удзел у распрацоўцы прымала шырокае кола выканаўцаў. У 1965 г. праблему

«Размяшчэнне і спецыялізацыя сельскай гаспадаркі па зонах і раёнах ССРСР» (кіраўнікі: акадэмік С. Скарапанаў і член-карэспандэнт І. Качура) выконвалі калектывы БелНДІ эканомікі і арганізацыі сельскай гаспадаркі, БелНДІ земляробства, БелНДІ пладаводства, БелНДІ жывёлагадоўлі, Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі, Гродзенскага сельскагаспадарчага інстытута і вопытных станцый усіх абласцей рэспублікі. Мэтай іх дзейнасці была «распрацоўка рэкамендацый па размяшчэнні і спецыялізацыі сельскай гаспадаркі БССР і ўнутрыгаспадарчай спецыялізацыі калгасаў і саўгасаў» [4, арк. 28].

Неабходна адзначыць, дзякуючы намаганням беларускага сялянства, умацаванню сувязі аграрнай навукі з вытворчасцю паказчыкі развіцця сельскай гаспадаркі рэспублікі паступова паляпшыліся. Паводле даных Дзяржаўнага статыстычнага камітэта БССР у 1976–1980 гг. у сярэднім за год ва ўсіх катэгорыях гаспадарак рэспублікі было атрымана 21,3 ц/га збожжавых, 3,8 ц/га ільновалакна, 246 ц/га цукровых буракоў, 159 ц/га бульбы; калі ў 1970 г. у грамадскіх гаспадарках рэспублікі было выраблена 429 тыс. тон мяса (у забойнай вазе), то ў 1980 г. – 4057 тыс. тон, малака – адпаведна 498 тыс. тон і 1729 тыс. тон [12, арк. 116–118].

Такім чынам, вывучэнне і аналіз кадравага патэнцыялу аграрнай навукі БССР дае магчымасць зрабіць наступныя высновы: па-першае, палітыка-арганізацыйныя кампаніі, якія праводзіліся ў ССРСР і БССР у 1965–1980 гг. былі адным з кірункаў аграрнай палітыкі па забеспячэнні НДІ і ВДУ рэспублікі кваліфікаванымі кадрамі. У гэтыя гады колькасны склад кадравага корпусу аграрнай навукі павялічыўся ў 3–5 разоў. Па-другое, значнае паляпшэнне кадравага патэнцыялу аграрнай навукі спрыяла пашырэнню тэматыкі фундаментальных і прыкладных даследаванняў. Па-трэцяе, рост і паляпшэнне кадравага патэнцыялу адбіваліся на ўзмацненні інтэграцыі аграрнай навукі з вытворчасцю, дзякуючы чаму развіццё калгасна-саўгасных гаспадарак ў БССР грунтавалася на аснове распрацовак і рэкамендацый вучоных па арганізацыі працы жывёлагадоўчых брыгад, вытворчасці збожжавых і зернебабовых культур, бульбы, буракоў і інш. Вытворчасць прадукцыі

жывёлагадоўлі таксама развівалася на аснове распрацовак і рэкамендацый беларускіх навукоўцаў.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Брежнев, Л. И. Об основных вопросах экономической политики КПСС на современном этапе: речи и доклады : в 2 т. / Л. И. Брежнев. – М. : Политиздат, 1975. – Т. 1. – 448 с.
2. Жилинский, Н. М. Развитие производительных сил села: на материалах Компартии Белоруссии / Н. М. Жилинский. – Минск : Выш. шк., 1984. – 175 с.
3. Коммунистическая партия Советского Союза в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК (1898–1986) / Ин-т марксизма-ленинизма при ЦК КПСС. – Изд. 9-е. – М. : Политиздат, 1986. – Т. 12 : 1971–1975. – 574 с.
4. Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь (НАРБ). – Ф. 48. Воп. 9. Спр. 6663.
5. НАРБ. – Ф. 48. Воп. 9. Спр. 7291.
6. НАРБ. – Ф. 48. Воп. 9. Спр. 7318.
7. Корзенко, Г. В. Организация научных исследований в области сельского хозяйства в 1971–1980 гг. (на материалах БССР) / Г. В. Корзенко // Роль крестьянства в социально-экономическом развитии общества : сб. ст. межресп. конф. молодых ученых Белоруссии, Украины, Литвы, Киргизии / Ин-т истории АН БССР, Белорус. гос. ун-т. – Минск, 1984. – С. 192–196.
8. Смяховіч, М. У. Умацаванне сувязі навукі з сельскагаспадарчай вытворчасцю ў БССР (1971–1985 гг.) / М. У. Смяховіч // Вес. Нац. акад. навук. Сер. гуманітар. навук. – 2014. – № 2. – С. 36–43.
9. НАРБ. – Ф. 48. Воп. 14. Спр. 1349.
10. НАРБ. – Ф. 48. Воп. 14. Спр. 1353.
11. НАРБ. – Ф. 48. Воп. 9. Спр. 6658.
12. НАРБ. – Ф. 30. Воп. 13. Спр. 894.

References:

1. Brezhnev L. I. *On the main issues of the economic policy of the CPSU at the present stage: speeches and reports. Vol. 1.* Moscow, Politizdat Publ., 1975. 448 p. (in Russian).
2. Zhilinskii N. M. *Development of the productive forces of the village: on the materials of the Communist Party of Belorussia.* Minsk, Vysheishaya shkola Publ., 1984. 175 p. (in Russian).
3. *The Communist Party of the Soviet Union in resolutions and decisions of congresses, conferences and plenums of the Central Committee (1898–1986). Vol. 12. 1971–1975.* 9nd ed. Moscow, Politizdat Publ., 1986. 574 p. (in Russian).
4. *National Archives of the Republic of Belarus (NARB).* F. 48. L. 9. Rec. 6663. (in Belarusian).
5. *National Archives of the Republic of Belarus.* F. 48. L. 9. Rec. 7291. (in Belarusian).
6. *National Archives of the Republic of Belarus.* F. 48. L. 9. Rec. 7318. (in Belarusian).
7. Korzenko G. V. Organization of scientific research in the field of agriculture in 1971–1980 (on the materials of the BSSR). *Rol' krest'yanstva v sotsial'no-ekonomicheskoi razvitiu obshchestva: sbornik statei mezhpublikanskoi konferentsii molodykh uchenykh Belorussii, Ukrainy, Litvy, Kirgizii* [The role of the peasantry in the socio-economic development of society: a collection of articles of the inter-republican conference of young scientists of Belarus, Ukraine, Lithuania, Kyrgyzstan]. Minsk, 1984, pp. 192–196 (in Russian).
8. Smiakhovich M. U. Science and agricultural production connections strengthening in the BSSR (1971–1985). *Vesti Natsyonal'nai akademii navuk. Seryia humanitarnykh navuk = Proceedings of the National Academy of Sciences of Belarus. Humanitarian Series*, 2014, no. 2, pp. 36–43 (in Belarusian).
9. *National Archives of the Republic of Belarus.* F. 48. L. 14. Rec. 1349. (in Belarusian).
10. *National Archives of the Republic of Belarus.* F. 48. L. 14. Rec. 1353. (in Belarusian).
11. *National Archives of the Republic of Belarus.* F. 48. L. 9. Rec. 6658. (in Belarusian).
12. *National Archives of the Republic of Belarus.* F. 30. L. 13. Rec. 894. (in Belarusian).

Дата паступлення артыкула 13.04.2021

Received 13.04.2021